

„Stajerc“ izhaja vsaki petek, datiran z dnevom naslednje nedelje.

Naročnina velja za Avstrijo: za celo leto 3 krone, za pol in četrt leta razmerno; za Ogrsko 4 K 50 vin. za celo leto; za Nemčijo stane za celo leto 5 kron, za Ameriko pa 6 kron; za drugo inozemstvo se računi naročnino z ozirom na visokost poštnine. Naročnino je plačati naprej. Posamezne številke se prodajajo po 6 v. Uredništvo in upravnništvo se nahajata v Ptuj, gledališko posloplje števil. 3.

Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastoj, ali rokopiše se ne vrača. Uredniški zaključek je vsak torej zvečer.

Za oznanila uredništvo ni odgovorno. Cena oznanil (inserterov) je za celo stran K 80, za 1/2 strani K 40, za 1/4 strani K 20, za 1/8 strani K 10, za 1/16 strani K 5, za 1/32 strani K 2,50, za 1/64 strani K 1. — Pri večkratnem oznanilu se cena primerno zniža.

Štev. 2.

V Ptuj v nedeljo dne 12. januarja 1913.

XIV. letnik.

Balkanska vojna, Srbija in Avstro-Ogrska.

Mirovna pogajanja pretrgana. — Rumunsko-bulgarski spor. — Srbija odneha? — Mobilizacijske odredbe Avstro-Ogrske in Rusije.

In zopet moramo zapisati besedo, da je položaj nespremenjeno resen. Zaradi Adrianopla so se mirovna pogajanja med Turčijo in balkanskimi državami sicer pretrgala, ali bržkone bodo velevlasti vendar toliko vpliva imele, da se ne prične vojna iz novega. V kolikor se balkanska vojna tudi sedaj nadaljuje, se zgodijo vsak dan skoraj na suhem in na morju manjše praske med Grki in Turki, ki pa nimajo odločilnega pomena. Izborna se godi Turkom pri Skutari, kjer so Črnogorci popolnoma opešani in jim tudi srbska pomoč prav nič ne pomaga. Za ta hip je pravzaprav najnevarnejši spor med Bulgarsko in Rumunsko, ki zna prav lahko do nove vojne dovesti, ako ne bi tega velevlasti preprečile. Glede splošne vojne nevarnosti se doslej ne more mnogo ugodnega poročati. Velevlasti so se sicer izjavile za neodvisno Albanijo. Ali določitev mej dela še velike preglatvice. Zadnja poročila tudi pravijo, da hoče Srbija odnehati od zasedanja obali jadranskega morja in da bode svoje vojake iz Durazza poklicala. Ako se ta vest potrdi, potem bi bilo upanje na mirno rešitev pač opravičeno. Temu nasproti pa stoji dejstvo, da hoče ravno tako Avstro-Ogrska kakor Rusija svoje pomnožene vojaške oddelke ob meji za sedaj obdržati. To je najbolj dokaz nespremenjene resnosti položaja. Odločitev pade morda v par dneh, morda se bode pa vlekla še tedne in mesece. In v vsem tem času je in mora biti Avstrija na vse pripravljena, čeprav nas stane to ogromne žrtve. Da bi te žrtve vsaj ne bile zastoj v un vrzene, — da bi se zagotovila naša domovina stalni mir, ki ne bi ga mogli prevzeti sosedji vsakih par let motiti!

Mirovna pogajanja — pretrgana.

Londona konferenca doslej ni imela skoraj nobenega uspeha. Nasprotstva med zmagnujočimi balkanskimi državami in premagano Tur-

čijo so še vedno prevelika. Tako ni izključeno, da se grozna vojna še enkrat prične. Balkanska zveza je zahtevala, da ji izroči Turčija skoraj vso svojo evropsko ozemlje; le Konstantinopol in mali trak okoli mesta ji hoče pustiti. Turčija naj bi odstopila nepremagane trdnjave Adrianopol, Janina, Skutari, nadalje vse otoke v egejskem morju, Kreto itd. Tem pretiranim zahtevam nasproti stoji Turčija na stališču, da odstopi zaveznikom večidel ozemlja v Makedoniji in Trakiji ter da pusti tudi uredničenje neodvisne Albanije s pristanom Skutari. Obdržati pa hoče Turčija na vsak način nepremagano trdnjavo Adrianopol ter egejske otoke. Na vprašanju Adrianopla so se mirovna pogajanja za sedaj razbila. Pri konferenci so padle ostre besede in velevlasti so morale ves svoj vpliv porabiti, da se ni pogajanja sploh končalo. Morda bi odločitev mnogo hitreje prišla, ako bi se morala hrabra posadka v Adrianoplu podati. Ali doslej se še junaško drži in nato se opirajo turški zastopniki. Govori se tudi, da bodejo pričele zdaj velevlasti posredovati. Ali med velevlastmi samimi je toliko nasprotja, da se od tega posredovanja ne more mnogo pričakovati. Mirovna pogajanja so pretrgana, ali ne še končana, — medtem pa stojijo stotisoči vojakov na bojnem polju, ves Balkan je pokrit z morjem krvi in vsa Evropa trepeti v strahu pred vesoljno vojsko.

Bulgarija in Rumunija.

Zadnja poročila pravijo, da spor med Bulgarijo in Rumunijo še vedno ni rešen. Rumunsko časopisje postalo je vsled zavlačenja od strani Bulgarov prav nervozno in zahteva odločilni nastop. Velevlasti se sicer hudo prizadevajo, da bi novo vojno preprečili. Ali kakor zadeva kaže, je vse mogoče. Trozveza podpira rumunske zahteve.

Srbska zverinstva.

V listu „Adeverul“ objavlja rumunski zdrav-

štrikrat pustil je handžar skozi zrak zažvižgati. Potem ga je vrtel kakor blazen okoli, da se je le lesketeči se jekleni krog v solnci tresel. Ejah — ejah — ejah — pel je starček.

Starčeva vnukinja Anoka, lepa, šibka deklica prišla je v hišo.

»Kaj delaš, stari oče?« Starček ni dal nobenega odgovora in je vrtel jatagan naprej. Anoka je vzdignila roko čez oči in je poslušala kanone. Nakrat je opazil Stojan deklico.

»Kaj stojiš tukaj? Nimaš dela? Pojdi!«

Anoka je potisnila prsa naprej, mignila z rameni in izginila v hiši.

Nikdar več ne more tega slavnega orožja proti turškemu sovražniku peljati. Bil je že prestar.

»Kaj ti pade v glavo, Stojan«, rekel mu je bil kapitan, ko se je bil pri mobilizaciji prostovoljno oglašil.

»Ti imaš sina in vnuka. To je dovolj. Počij!« Tako je govoril kapitan.

Tako življenje je nepotrebno. Pred vratmi mora sedeti, daljno vojno poslušati in orožje vihteti — proti kamenju. Popolnoma nepotreben je.

Spodaj na cesti prihajal je voz. Lojterski voz. Ne, trije lojterski vozovi. Par mož je korakalo poleg volov in dolgi bajoneti so se svetili na puškah.

nik dr. Leonte, da so grozodejstva srbske armade, ki jih je on sam videl, naravnost nepopisna. Na stotine vjetih Turkov gnali so Srbi 100 km daleč; kdor je vsled lakote skupaj padel, tega je prvi srbski vojak z bajonetom predril. Vsa polja so še posejana od mrličov mladih in starih mož, žensk ter otrok. Ko so srbski vojaki prišli v Monastir, so težko ranjene Turke iz bolnišnice pometali. Srbski vojaki so kradli, kar jim je v roke prišlo. Celo inozemske banke so oropali. Nekega bulgarskega profesorja so umorili. Kjerkoli so prišli Srbi, tam so se ponavljali umori in kri je v potokih tekla. In te divjake imenujejo naši prvaki »slovenske brate.« Ne, »brati« krvoločnih morilcev pa res nočemo biti!

Razoboroženje odklonjeno.

Med Avstro-Ogrsko in Rusijo se je vršil neobvezni in neuradni pogovor glede razoboroženja. Naša vlada je izjavila, da svojih pomnoženih vojaških čet ob srbski in ruski meji sedaj ne more nazaj poklicati; tudi Rusija je odklonila razveljavljenje svojih mobilizacijskih korakov. Za sedaj in morda še za bogve kako dolgo ne pridejo torej pod zastavo poklicani rezervisti nazaj. To je pač dokaz, da je položaj še vedno ednako napet in resen in da se še prav nič ne more govoriti o miru. Ruska dvojezičnost je temu v prvi vrsti kriva. Kajti Avstro-Ogrska brani le svoje pravice in je dokazala z ogromno nesebičnostjo svojo miroljubnost.

Koliko nas košta vojna nevarnost?

Velikanska vojna nevarnost, v kateri se je nahajala Avstro-Ogrska in v kateri se vsaj deloma še danes nahaja, zahtevala je seveda gotove vojaške priprave za vsak slu-

Ranjence prinašajo, misli je Bardagzija. Hm! Počasi je ostal in šel čez grič ter obstal na robu ceste. Spredajna dva vojaka sta bila moža iz vasi. Ko sta Stojana izpoznala, menjala sta hitro pogled.

»Heh! Kaj je novega?« zavpil je Stojan. Obstala sta in za njimi voli, tako da so vsi vozovi stali. Zadaj so dvigali ljudje svoje glave.

»Ja — veš«, pričel je vojak in se popraskal na glavi; »Mladen — tvoj sin — on je mrtev.«

»Mladen? Hm! Kedar?« Stojanova kolena so se tresla in globoko gube na lici krivile.

»Predčrčanjem, ob Bojani. Dobil je kroglo v glavo, sredi v čelo, in bil je takoj mrtev. Bog ga blagoslovi, bil je dober fant!«

»Tako? mrtev«, mrmral je Stojan. »In kaj — kako gre Janku?«

Zopet menjala sta vojaka hitri pogled.

»Janko leži v drugem vozu.«

Vojaka sta šla naprej in vola so potegnili. Tu je bil Janko.

»Zlato dete, veseli brat, kako ti grè?« zavpil je starček. Ali Janko je molčal. Nosil je težko, krvavo obvezo okoli prs. Oči so bile bele, ustnice čisto plave, in njegovi prsti so se tresli v slami voza. Na fini, kakor vošek rumeni orlovski nos mladeniča se je vsedla muha.

Stojan Bardagzija.

Črnogorska črtica.

Spisal Hermann Albert Hart.

Stari Stojan sedel je pred svojo kamenito koč, ki se je nahajala na lahkem griču izven vasi. Držal je v roki stari vsled večnega čiščenja in brušenja kakor papir tanki jatagan ter bodel z njim med kamenji pred klopjo. Zvenelo je kakor brušenje kose. Semterjaj je dvignil poslušajoč glavo in je pogledal na desno v daljavo, kjer je stala v zimskem solncu okoli velikega plavega jezera vrsta nepretreganega gorovja. Čisto doli, na najskrajnejšem jugu jezera, za planjavo polno rumenega solnčnega svita, kazala se je veriga albanskih planin s strmimi, belimi skalami proti jasnemu nebu. Od tam je prihajalo z vetrom neprenehoma gromenje topov. In kadar je pihal veter hujše, se je zrak kar tresel v teh bobnečih glasovih. Pri vsakem puku sunil je starček svoj handžar med kamenje in je pokimal z glavo. Spominjal se je bojev v dolini Zete leta 1877. Takrat je s tem orožjem Turka ubil. Zopet je čutil v pesti lahni odpor, s katerim se je zadila ostra kljina; zopet je videl kakor začudeno odprte oči Turka, ki so postale v hitri agoniji mrtve. Tri-

čaj ob ruski in zlasti ob srbski meji. O teh velikih pripravah se ne sme ničesar pisati, ali ljudstvo samo itak mnogo vidi in sliši. Vprašanje je le, koliko nas te vojaške posebne odredbe doslej koštajo. Na to vprašanje je odgovorila zadnja skupna konferenca avstro-ogrskih ministrov. Za posebne vojaške in mornarske izdatke, ki so nastali vsled rusko-srbske vojne nevarnosti, izdala je Avstro-Ogrska do 1. prosinca 188 milijonov kron. Upati je, da se bode tudi v najslabšem slučaju porabilo v te namene le kakih 250 do 300 milijonov kron. Seveda se natančnih števil ne more podati, ker se zna v vsakem hipu položaj spremeniti. Naša država ima v blagajnah okoli 1000 milijonov gotovega denarja, tako da ji zaradi vojne nevarnosti ne bode treba dolgove delati. Veliko večja je seveda gospodarska škoda, ki jo je povzročila vojna napetost. Tisočero velikih in neštivilno malih trdk je prišlo v konkurz; le dolgovi tistih bankrotiranih trdk, katerih pasiva znašajo več kot 100.000 K, presegajo svoto 250 milijonov. Stotero fabrik stoji, brezposelnih delavcev pa je že na milijone... Ako bi bili naši vojaki takoj v Srbijo marširali, — mnogo dražja bi stvar ne prišla...

Srbija odneha?

Poroča se z dné 8. t. m., da bode Srbija v dokaz svoje dobre volje v interesu splošnega miru žrtve prinesla in takoj po sklenjenem miru svoje vojake od obrežja adriatičnega morja nazaj poklicala. Srbska vlada pa upa, da ne bode Evropa od nje še večjih žrtve zahtevala. Ako se ta vest potrdi, potem je pač velik korak za vzdržanje miru storjen!

Dopisi.

Ptujska okolica. Dragi „Stajerc“! Razveselile so me pretečene božične počitnice, ob katerih sem imel priliko videti in slišati marsikaj zanimivega. Vzel sem potno palico, ter jo vkrenem iz Ptuja proti Grajeni. Vendar nekoliko že utrujen polukam v gostilno pri Kreflnu, da se okrepčam. Tukaj najdem par možakov, ki se

ravno pogovarjajo, zakaj da na Vurbergu ni tako dolgo obč. volitve; tedaj se oglasi eden in pravi: „Meni je župan pravil, da poleti, ko bi imela se volitva vršiti, je bil dotični g. komisar na počitnicah, kateri bi imel volitev voditi, in sedaj pa zopet pravi, ako bi utegnula vojska postati, tudi zategadel volitve ne bo, ker bi nov župan ne znal mobilizacije izposlovati.“ — Nato se oglasim jaz ter rečem: „Neumnež je tisti, ki vam to pravi, in neumnež so tisti, ki tako laž poslušate in se daste tako slepo farbat od župana; to mora biti gotovo en drug vzrok, da se volitev ne vrši, ker se volitve vršijo ob vsakem času; saj čitate v raznih časnikih.“ — Dalje, sedaj pa še pogledimo po sobi naše sopolisualce; za pečo zagledam eno žensko osebo, z dvema telesoma in eno dušo; vprašam jo, kdo je to; ta mi odgovori, da hčer. „Ali je omožena?“ Pravi mož, da ne. „Kje je njen ljubček?“ Mi mož odgovori, da jo je v Ameriko popihlal, da se sramoti izogne. „No“, dejal sem, „serbos nacl, zdaj pa vohaj za njim; kaj pa bo g. župnik rekel, da se pri tako pošteni hiši in cerkv. ključarju, kjer je nad vse krščanski mož na krmilu, kaj takega godi, kateri je že enkrat globoko padel in se spet izkobilal; g. župnik bode spet moral novo volitev cerkv. ključarja naznaniti.“ Oh — božja kastiga! Sedaj pa že imam dovolj, si mislim in se napotim dalje proti Vurbergu, ter jo ukrenem v gostilno Golob, ter se tam oddahnem; čreva so mi že po hrliši šonatale, moral sem njih nekaj potolažiti; čez nekaj časa zaslišim med pogovarjanjem ljudi, da so neki paglavci, (ne vem Vragovega al Vregovega Jaka) v Karčevini, baje zagriženega klerikalca sini, pretečeno nedeljo iz cerkve gredoč napadali poštene ter mirne fante z odprtimi noži. Tako si človek že res ni svest svojega življenja pred klerikalci pri belem dnevu na Vurbergu. Kaj ne, ljubi „Stajerc“, to je omika in sad vurberške klerikalne vzgoje. Fej! Popotnik.

Vurberg. Dragi „Stajerc“! Nekaj noviga ti hočem na uho povedati, da ne bo nikdo slišal: — Naš sv. Juri je pretečeno leto hodil k „vafenubungi“ v Maribor, ter je napravil okoli 300 kron stroškov in je sedaj že na „urlaubi“...

Št. Vid pri Ptuj. Dne 22. decembra 1912 vpriporil je g. Franc Schosteritsch kot ogleda šentvidske šole božično slavnost, h kateri so bili tudi gg. kateheti in učiteljstvo povabljeni. Slavnost je bila vezana s tombolo in je prinesla 150 kron čistega dobička. Prav mnogo so k temu pripomogli z darovi nemški meščani ptujski. Udeležil se je slavnosti tudi g. nadučitelj Hauptmann z gđc. M. Duller. Skupno se je obdarilo 45 otrok z štofofom za obleke. Končno se je šolarka A. Vidovič v imenu obdarovane dece prav gniljivo zahvalila. Ta zahvala velja domačinom in Ptujčanom, ki imajo vedno odprto srce za revne ljudi! Pa tudi g. Schosteritschu gre za prireditve prav veliko zahvale. Čast mu!

Št. Lenart pri Brežicah. Že v neštivilnih slučajih smo dokazali dejstvo, da so najbolj zabiti klerikalci naši največji sovražniki in se ne sramujejo najpodejših laži, s katerimi nas sku-

Spomenik cesarice v Trstu.

Te dni se je odkrilo v Trstu z velikimi slavnostmi od umetnika Seiferta vstvarjeni krasni spomenik pokojne naše cesarice Elizabete. Ta spomenik je gotovo eden najlepših v Trstu. Naša podoba kaže spomenik, na katerem je videte cesarico v nadživljenski velikosti pred prestolom. Okoli podobe cesarice je ljudstvo, ki slavi svojo vladarico. Spomenik je naravnost krasen in napravi globoki vtis. Širok je 12 metrov. Cesaričina podoba narejena je iz bronce, ostale podobe iz kararra-mramorja in drugi deli spomenika iz domačega kraškega kamena.

Das Kaiserin Elisabeth-Denkmal in Triest.

Previdno jo je Stojan prepolil. Držal se je na lestvico voza in korakal poleg njega. Neki lahko ranjeni v istem vozu je opazil Stojanov vprašajoči pogled in je odgovoril: „Bajonet“. Starček je pokimal, pogledal še enkrat umirajočega vnuka in izpustil voz.

„Umira — Janko tudi...“

Vozovi so izginili za gričom. Počasi je korakal Stojan v vas. Nobene boleti ni čutil, ne, to ni bilo. Sam se je temu čutil. Le nekaj čisto drugega je čutil. Dihal je težko in ob sencih so se mu napele žile, kakor prst debele.

Kapitan v okrajni pisarni je bil jako jezen.

„Saj sem ti vendar že rekel, Stojan...“

Ali razvnete oči starčka so postale zapovedujoče plamteče zvezde. Kapitan je šel semtertja in premikal rame.

„Daj listek“, nahrnil je pisarja. „Zapiši Stojan Bardagzija!“ Potem vzel je ključ. „Pojdi!“

V skladišču na dvorišču dobil je Stojan patrone. Trideset zavojev natanko po predpisu. Kapitan ogledoval je Mauserjevo puško in jo očistil z rokavom. Potem je nataknil bajonet, dolg in oestro nabrušen.

„Tako, Stojan, bila je tvoja volja.“

„Bog me ubij, če ga ne bodejo nazaj poslali, kiel je za njm, ko je starček že odšel.“

Pred hišo čul je Stojan že glasno jokanje svoje žene. Torej je že sprejela vest.

Pred sliko svetega Andreja klečala je žena in ihtela v divjem joku. Anoka je sedela poleg peči, roke ovite okoli kolen; izredno lepi obraz deklinje je bil trd, kakor iz kamena izsekan.

Stojan je v sobi nekaj iskal, si nabasal hladni žep s tobakom in vtaknil kos okajenega ovčjega mesa v suknjo.

Pred podobo svetnika se je prekrizal.

„Kam greš?“ je prašala Anoka. Molčje je vzdignil puško. Dekle je pokimalo. „Bog te blagoslovi!“

Stopil je čez prag. Njegova žena je glasno zajokala.

Ko je šel mimo vojaške bolnišnice v vasi, je zaškripal z zobmi.

Na cesti je korakal naprej in vedno boljše je šel. Izraz njegovega obraza je bil vesel in zadovoljen. Nobenih misli ni imel in kadil je neprenehoma. Skoraj nasmehnil se je, ko je vidil na skalnati poti avtomobil z velikanskim topovom za obleganje.

Proti večeru je prišel v dolino, na dobro ohranjeno cesto, ki je vodila poleg bregov jezera.

Nakrat se je vstavil. Bilo je čisto tiho. Gromenje topov na jugu je vtihiilo. Ničesar se ni čulo. Le ve-

černi svet je žarel v vodi. V dolinah so bile plave sence Na jasnem nebu plaval je en sam rdeči oblak.

Zamišljen je korakal Stojan naprej.

Četa vojakov mu je prišla nasproti. Omaknil se je do kamenite ograje ob jezeru.

„Kam?“ jim je zaklical. Ali ljudje so bežali molče naprej. Bili so trudni in z blatom pokriti.

„Hej, Bardagzija“, zaklical je nekdo. Bil je Mitar, vaški krčmar. „Kaj delaš tu, starček?“

„Kam?“, je ponovil Stojan svojeglavno.

„Tega ne veš nikdo. Komandirani smo nazaj. Premirje vlada. Vojna je končana! Ali čuješ, vojna je končana!“

„Vojna — je — končana?“

„Bržkone!“

Stojan je odprl usta in njegova kolena so se šibila.

„Pojdi naprej, Mitar naprej!“ vpili so zadaj in potegnili vojaka seboj. Oddele je izginil za gričom.

Stojan je sedel na kupu kamena, puško med kolena. In njegovo truplo se je daleč naprej pripognilo... (Tagespost.)